

Förebyggande arbete kring sociala överdrifter

En studie genomförd i Vänersborgs kommun

Att arbeta under tre lektionstimmar med elevers föreställningar om jämnårigas erfarenheter av
Det visar en studie som Västra Götalandsregionen, Göteborgs universitet och Länsstyrelsen
Här hittar du kort information om studien och resultatet av den.

**Hur mycket
röker andra
jämnåriga?**

Prisbelönt metod grunden för studien

Metoden att arbeta med så kallade "sociala överdrifter" och deras inverkan på ungdomars droganvändning har utvecklats i det danska "Ringsted-projektet". Utgångspunkten är att ungdomar ofta har överdrivna föreställningar om jämnårigas erfarenheter och vanor vad gäller bruk av alkohol, tobak och narkotika. Ungdomar tror att andra jämnåriga har provat droger i betydligt större utsträckning än vad som faktiskt är fallet. Detta leder till att de upplever ett tryck att själva testa för att "hänga med". Grundtanken är att hjälpa unga till en mer realistisk uppfattning om andra jämnåriga, för att på så sätt påverka deras egna vanor.

I Ringsted fokuserade man på tobak under den pedagogiska insatsen i skolan. Resultatet visade positiva effekter på såväl bruk av tobak som alkohol och andra droger. Metoden fick pris för bästa brottsförebyggande metod 2006 av European Crime Prevention Awards (ECPA).

Metoden i korthet

Metoden går ut på att i en drogvanundersökning kartlägga såväl elevernas föreställningar om jämnåriga och äldre elevers tobaks-, alkohol- och drogvänor, som deras faktiska konsumtion. Resultatet redovisas för eleverna under lektionstid och de får i samband med detta diskutera i grupp kring uppkomsten av sociala överdrifter och vilka eventuella effekter de har på framtida bruk. Eleverna formulerar ett förslag på vad de kan göra för att förhindra sociala överdrifter och skriver avslutningsvis under förslaget i ett kontrakt.

Metoden testades i Västra Götaland

Västra Götalandsregionens enhet för folkhälsofrågor, Institutionen för socialt arbete vid Göteborgs universitet och Länsstyrelsen beslutade

2008 att pröva metoden med sociala överdrifter i Västra Götaland. Statens folkhälsoinstitut var med som delfinansiär. Syftet var att se om metoden fungerar även under svenska förhållanden. Valet föll på Vänersborgs kommun – en medelstor kommun med närhet till storstads-kommun. En kontrollskola och en insatsskola med likvärdiga förutsättningar valdes ut.

Resurser på insatsskolan:

- Genomförande av en drogvaneundersökning
- Fem klasser vårterminen årskurs 7
- Tidsåtgång i klasserna tre timmar (180 minuter)
- Två pedagoger – kommunens drogförebyggande samordnare samt hälsopedagog från Västra Götalandsregionen

Genomförandet på insatsskolan

– totalt 180 minuter

Kommunens drogförebyggande samordnare och hälsopedagogen från Västra Götalandsregionen inledde med en presentationsövning kring sociala antaganden. Eleverna fick därefter en redovisning av resultat från kommunens drogvanundersökning angående sina skattningar av jämnåriga och äldre elevers tobaksvanor i Vänersborg och Göteborg.

Skillnaderna mellan elevernas skattningar och det faktiska bruket visade sig vara mycket stora, se tabell. Eleverna fick resonera i smågrupper kring hur sociala överdrifter uppkommer, vilka effekter de kan få och vad man kan göra för att förhindra dem. Passet avslutades med en gemensam redovisning/diskussion. Efter två månader fick eleverna ett informationsblad att ta med hem till föräldrarna med en beskrivning av vad de kommit fram till under gruppdiskussionerna.

olika droger kan ge positiva effekter på elevers bruk av tobak, framförallt rökning. genomfört i samverkan med Vänersborgs kommun 2008-2011.

Svarsalternativ	Röker varje dag – elevers uppskattning	Röker varje dag – resultat droganeundersökning
Jämnåriga på insatsskolan	2,3 procent	2,0 procent
Jämnåriga i Vänersborg	28,0 procent	1,0 procent
Jämnåriga i Göteborg	34,2 procent	- (finns inga siffror på det)
Årskurs 9 i Vänersborg	37,4 procent	6,0 procent
Årskurs 9 i Göteborg	44,5 procent	7,0 procent

Resultat

Första uppföljningen efter sju månader, då eleverna gick i årskurs 8, visade att insatsklasserna hade fått en mer realistisk bild av jämnåriga och äldre elevers bruk i förhållande till kontrollklasserna.

Efter ytterligare ett år gjordes den slutliga uppföljningen. Eleverna gick då i nionde klass och den återkommande droganeundersökningen genomfördes i alla kommunens niondeklasser. Resultatet visade att insatsklasserna hade färre tobaksbrukare än kontrollklasserna; främst vad gäller rökning. Även jämfört med rikssnittet så låg bruket betydligt lägre i insatsklasserna.

När metoden genomfördes i Danmark minskade även alkohol- och drogkonsumtionen. Denna effekt har inte uppnåtts i Vänersborg. På frågan om eleverna druckit alkohol någon gång under de senaste tolv månaderna, så är insatsklassernas bruk högre än i kontrollklasserna. Men vad gäller riskabla alkoholvanor ligger kontrollklasserna högre.

Pröva i andra kommuner

Sammanfattningsvis kan vi konstatera att det går att utbilda elever kring sociala överdrifter och att det leder till mer realistiska uppfattningar om jämnårigas vanor. Vi kan också konstatera att elevernas bruk av tobak ligger lägre i insatsskolan än i kontrollskolan. På grund av den lilla omfattning försöket haft går det inte att säga säkert vad som orsakat denna skillnad, men det verkar rimligt att den pedagogiska insatsen bidragit till den positiva utvecklingen. När det gäller bruk av alkohol och andra droger ser vi däremot inga skillnader i positiv riktning efter insatsens genomförande. Eftersom det finns indikationer på att metoden ger positiva resultat inom tobaksområdet, motiverar detta till att pröva metoden i andra kommuner.

Röker de
mer i nian?

Röker de mest
i Göteborg?

Förebyggande arbete kring sociala överdrifter

Studien i Vänersborg kring sociala överdrifters påverkan på tobaksbruk har genomförts av enheten för folkhälsofrågor, Västra Götalandsregionen, Göteborgs universitet, Länsstyrelsen och Statens folkhälsoinstitut i samverkan med Vänersborgs kommun.

Foldern kan laddas ner på:
www.vgregion.se/folkhalsa